

Analys av jämställdhet och tillgänglighet i Upplands Väsby kommun

Jämställdhetskartan – TOJ redovisar statistik som är relevant för att analysera hur jämställd kommunen är inom den privata, offentliga och ideella sektorn. Förutom denna funktion finns även en kartbild med möjlighet att föra en dialog med kommuninvånare kring otrygga platser samt inventering av kvinnors och mäns resvanemönster. I denna sammanfattande rapport har vi gjort en analys för Upplands Väsby utifrån de fyra jämställdhetsmålen som är uppsatta av regeringen.

1. En jämn fördelning av makt och inflytande i samhället

Jämställdhet handlar om att alla ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Därför ska var och en som använder offentligt finansierad verksamhet kunna känna sig trygg i vetskapen om att bemötande och service, liksom resursfördelning, utformas på ett likvärdigt sätt för kvinnor, män, flickor och pojkar. Det är i vardagen som jämställdhet skapas - eller ojämställdhet vidmakthålls.

Att kvinnor och män ska ha lika tillgång till makt och inflytande i samhället är en fråga om demokrati och rättigheter. Studier visar även på att en jämställd ledning ger en mer kreativ, dynamisk och lönsam verksamhet.

I Upplands Väsby kommun råder en utbredd ojämställdhet i fråga om representation på högre poster inom privat sektor. Inom kommunal sektor ser representationen annorlunda ut. Inom politiken är det jämställt, men inom förvaltningen är kvinnorna flest, såväl bland de anställda av kommunen som bland chefer på olika nivåer.

Privat sektor

Den privata sektorn i Upplands Väsby kommun präglas av att män dominerar på samtliga ledande poster i styrelser och som chefer. I kommunen är 80 % av ledamöterna i företagens styrelser män och 83 % av företagens VD är män.

Kommunal sektor

Inom den kommunala sektorn ser det delvis annorlunda ut; kvinnor dominerar som förvaltningschefer, övriga chefer i förvaltning samt anställda. Inom kommunfullmäktige, kommunstyrelse och bland nämnderna är det en jämställd representation. Den offentliga sektorn är ofta starkt kvinnodominerad men en tydlig generell tendens är att antalet kvinnor minskar ju högre upp man kommer i hierarkin. Upplands Väsby följer denna trend, men kvinnorna är fortfarande i majoritet:

Bland de anställda i kommunen är kvinnorna är flest, 75 %. Bland övriga chefer i förvaltningen och bland förvaltningschefer finns en tydlig dominans av kvinnor. Kommundirektören är kvinna.

Ideell sektor

Inom den ideella sektorn, som ofta är finansierad med offentliga medel, finns samma hierarkiska strukturer med styrelser, ledare och medlemmar. Den information som finns att tillgå kring hur maktpositioner fördelas mellan könen är baserad på vår enkätundersökning där Upplands Väsby föreningar har en svarsfrekvens på 59 %. Det visar på behovet av en mer utförlig analys inom detta område. I kommunen visade enkätundersökningen att föreningar med kvinnodominerade styrelser får mer bidrag totalt sett och i snitt per förening än mansdominerade och balanserade styrelser:

Kvinnodominerade styrelser

Antal: 14

Summa bidrag: 1 507 523 kr

Snitt bidrag/förening: 107 680 kr

Mansdominerade styrelser

Antal: 18

Summa bidrag: 1 071 075 kr

Snitt bidrag/förening: 59 504 kr

Balanserade styrelser

Antal: 15

Summa bidrag: 586 454 kr

Snitt bidrag/förening: 39 097 kr

Kommentar:

- Inom den privata sektorn finns ett stort underskott på kvinnor i ledande positioner, trots att många studier pekar på att företag med en jämställd företagsledning presterar bättre än de med enbart män. Detta riskerar att skapa en arbetsmarknad som inte inkluderar kvinnors möjligheter till karriärutveckling eller tillvaratar kvinnors kunskaper och kompetens. Generellt är kvinnor högre utbildade än män och det är en trend som ser ut att öka. Kvinnors intresse av kvalificerade anställningar blir sannolikt en större fråga att hantera i framtiden. Det kan i sin tur påverka kvinnors val av bosättning.
- Den kommunala sektorn är kraftigt kvinnodominerad. Inom politiken ser det annorlunda ut, där är representationen jämställd. Hur kan kommunen bidra till att öka andelen anställda män på samtliga nivåer inom förvaltningen?
- Inom den ideella sektorn behövs djupare undersökningar men vår enkätundersökning visar att de föreningarna med kvinnodominerade styrelser får mer bidrag i snitt än de föreningarna med mansdominerade och balanserade styrelser. Vi ser även att män dominerar bland styrelseposter som ordförande medan det är en jämställd representation bland vice ordförandeposter. Bland sekreterarna är det en jämn representation av kvinnor och män och bland kassörposterna dominerar kvinnor.

Stadsplanering

Kommer infrastrukturen med vägar, byggprojekt och liknande resurser alla invånare till dels på lika villkor, oavsett kön?

Studier pekar på att kvinnors erfarenheter, behov och intressen gällande det offentliga rummet inte tas hänsyn till i planeringen av stadens utveckling. Det har även visats att deltagare i samrådsprocesser med stadsplanering och beslutsfattande är i stor utsträckning män och i de fall där kvantitativ jämställdhet råder, tenderar männen att vara mer tongivande än kvinnorna i diskussionerna.

Inom de områden, branscher, förvaltningar och nämnder som bjuds in i planerings- och beslutsfattande processer kring stadsbyggnad, finns det ofta en kraftig mansdominans.

Fördelningen av kvinnor och män i byggnadsnämnden i Upplands Väsby kommun ser ut som följande:

Byggnadsnämnden

- Ordförande är man
- 9 ledamöter, varav sex är män.

2. Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Att förbättra rådande arbetsvillkor för kvinnor innebär förbättrad demokrati men också möjligheter till ökad tillväxt. Kvinnor är generellt mer välutbildade än män men tjänar mindre, erhåller färre chefspositioner och får lägre pension.

Vad gäller det andra jämställdhetsmålet uppvisar Upplands Väsby ojämställdhet inom ett flertal områden såsom arbetsmarknad, utbildning, företagande, och ohälsa.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i kommunen är könssegregerad med stor andel kvinnor i offentlig sektor och stor andel män inom bygg, tillverkning och utvinning, energi och miljö samt transport. Nedan följer siffror för kvinnligt respektive manligt dominerade branscher i kommunen:

Byggverksamhet: 92 % av de anställda är män

Energi och miljö: 82 % av de anställda är män

Transport: 77 % av de anställda är män

Tillverkning och utvinning: 70 % av de anställda är män

Utbildning: 82 % av de anställda är kvinnor

Vård och omsorg: 75 % av de anställda är kvinnor

Utbildning

Kvinnor har generellt högre och längre utbildning än män. Utbildningssystemet följer ungefär samma mönster som den könssegregerade arbetsmarknaden vilket tyder på att skillnaderna blir bestående även för framtida generationer. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade inom utbildningar för traditionella kvinnoyrken såsom utbildning, vård och omsorg. Män är kraftigt överrepresenterade inom utbildningar med inriktning på byggverksamhet, tillverkning och utvinning, energi och miljö samt jordbruk, skogsbruk och fiske.

Företagande

Kvinnors företagande är fortfarande lågt i jämförelse med männens och störst skillnad finns inom företagsformen *Eget AB*. I Upplands Väsby kommun äger kvinnorna 23 % av företagen i eget AB. Om man tittar på de större företagen (med mer än 10 anställda) är kvinnors företagande 32 %.

Lönenivåer

Inom den kommunala sektorn är medianlönerna generellt sett jämställda med vissa mindre skillnader mellan kvinnor och män, ofta till kvinnornas fördel. Denna trend återfinns inte i Upplands Väsby kommun, där männen enligt medianen har högre lön. Inom den kommunala förvaltningen ser de sammanräknade medianlönerna ut som följer:

Män: 33 800 kr
 Kvinnor: 31 800 kr
Skillnad: 2000 kr

När vi tittar på de sammanräknade förvärvsinkomsterna i kommunen i stort (inklusive den privata näringen) ser vi att kvinnors median- och medelinkomster är betydligt lägre än männens:

Medianinkomst 2014

Män: 331 000 kr
 Kvinnor: 276 000 kr
Skillnad: 55 000 kr

Medelinkomst 2014

Män: 353 000 kr
 Kvinnor: 281 000 kr
Skillnad: 72 000 kr

Detta innebär att medelmannen i Upplands Väsby kommun under ett arbetsliv tjänar ca **2,2 – 2,9 miljoner kr** mer än medelkvinnan.

Ohälsa

Tittar man på ohälsotalen, som har en negativ inverkan på människors förmåga att försörja sig, ser vi att kvinnor är något överrepresenterade. Då statistiken visar på små

skillnader mellan 2000 och 2014, kan det sägas att detta är en konstant. Ohälsotalet för kvinnor ligger på runt 60 % av de uttagna dagarna för utbetald sjukförsäkring i Upplands Väsby.

Kommentar

- Den könssegregerade arbetsmarknaden i Upplands Väsby kommun försvårar byggandet av ett jämställt samhälle då kvinnor och män exkluderas från icketraditionella branscher. Kommunen blir dessutom extra sårbar under lågkonjunkturer som kan slå hårt mot enskilda branscher såsom bygg och energi och miljö, som är kraftigt mansdominerade. Hur kan kommunen komma till rätta med den ojämställda utvecklingen på arbetsmarknaden och inom utbildningssystemet?
- Kan kommunen skapa bättre möjligheter för kvinnors företagande med olika former av stöd?
- Statistiken visar att invånarna inte har samma ekonomiska förutsättningar och möjligheter att forma sina egna liv, oavsett kön. Kommunen kan fråga sig vad det kostar samhället att inte belöna och ta tillvara på kvinnors kunskap och kompetens på arbetsmarknaden. Hur kan kommunen komma till rätta med den ekonomiska ojämställdheten som råder och skapa incitament för att förändra utvecklingen?
- Kan kvinnors överrepresentation vad det gäller ohälsotalet kopplas till andra mönster på arbetsmarknaden? Hur kan kommunen påverka denna ojämställda utveckling?

3. En jämn fördelning av det obetalda arbetet i hem- och omsorgsarbetet.

En jämnare fördelning av det obetalda arbetet skapar förutsättningar för en jämnare fördelning av det betalda arbetet. Det skapar förbättrade försörjningsmöjligheter och bryter de karriärshinder som drabbar många kvinnor. Man kan tycka att dessa frågor är av privat karaktär, men då de påverkar kvinnor och mäns förutsättningar att kunna försörja sig så kan man även se det som viktiga samhällsfrågor. Vad gäller det tredje jämställdhetsmålet ser vi en skev fördelning mellan könen både inom barnomsorg och obetalt hemarbete.

Föräldraförsäkringen

Vad gäller uttag av föräldraförsäkringen är skillnaden störst när det kommer till *föräldraparens* uttag av föräldrapenning, där kvinnorna i Upplands Väsby står för 75 % av de uttagna dagarna under 2014. Utvecklingen i siffrorna från 2013 visar att uttag av föräldrapenning har förändrats något, där fler män är föräldralediga.

Tidsanvändning

Enligt SCBs tidsanvändningsundersökning från 2010 - 2011 (på riksnivå) utför kvinnor obetalt arbete i form av städning, diskning, matlagning etc. i större utsträckning än män. Det vore intressant att undersöka om det fanns liknande mönster i Upplands Väsby kommun.

4. Mäns våld mot kvinnor skall upphöra.

Samhället betalar ett högt pris för det genusrelaterade våldet. Det är ett allvarligt folkhälsoproblem som innebär stora ekonomiska påfrestningar i form av kostnader för olika samhällsinsatser. Kommunen gynnas av att minska de sociala och ekonomiska kostnaderna för den psykiska och fysiska ohälsa som drabbar såväl offer som förövare.

Våldsbrott

Vad gäller det fjärde jämställdhetsmålet pekar statistiken på skillnader mellan könen vad gäller anmälda våldsbrott. Män anmäler våldsbrott i större utsträckning och de riskerar främst att utsättas för våld *utomhus* och *av en obekant förövare*. I Upplands Väsby kommun är andelen män som anmält denna typ av brott 83 % (102 st) år 2015.

Kvinnor som drabbas av våldsbrott misshandlas i större utsträckning *inomhus*, *av en bekant förövare*. I Upplands Väsby kommun följer brottsstatistiken samma mönster. Andelen kvinnor som anmält denna typ av brott är 61 % (97 st) år 2015.

Trots undersökningar som tyder på att kvinnor i jämförelse med män upplever större otrygghet i det offentliga rummet, visar statistiken att den största delen av kvinnomisshandel och våldtäkt sker i hemmet eller inomhus. Vår statistik visar på skillnader mellan utomhus och inomhus vad gäller fullbordad våldtäkt. Statistiken för fullbordad våldtäkt anmälda i Upplands Väsby kommun följer nedan:

	2011	2012	2013	2014	2015
Utomhus:	2	2	1	0	5
Inomhus:	11	9	7	8	14

Kommentar

- Brottsförebyggande rådet räknar med att enbart 10 - 20 % av alla sexualbrott kommer till polisens kännedom. Bland annat för att kvinnor ofta har en beroenderelation till sina förövare. Utifrån de rådande könsnormerna där mansidealet kretsar kring egenskaper som styrka, kontroll och självständighet kan man anta att det är svårare för män än för kvinnor att uppge känslor av otrygghet, vilket kan innebära att det finns ett mörkertal även för misshandlade och otrygga män. Såväl vålds-statistiken som kvinnor och mäns trygghet kan kopplas till de könsnormer och förväntningar som råder kring offer och förövare.
- Vilken kunskap har kommunen om invånarnas trygghet i och användning av staden, i relation till kön?

- Hur kan kommunen planera för att alla invånare oavsett kön kan känna sig trygga i det offentliga rummet såväl som i hemmet?

Trygghetskartan

Jämställdhetskartan - TOJ har utvecklat ett interaktivt digitalt verktyg med fokus på trygghet i det offentliga rummet. Verktöget syftar till att öka medborgarnas tillgång till, delaktighet i och inflytande över stadsplaneringsprocessen. Alla individer oavsett kön ges möjlighet att gå in på kommunens hemsida och markera vilken eller vilka delar av staden som de själva upplever som otrygga, på vilket sätt och ge förslag på åtgärder. I en analys av det insamlade materialet kan man titta på eventuella könsskillnader, åldersskillnader mm.

Är det flest kvinnor eller män som går in och markerar den upplevda otryggheten? Vilka delar av staden markeras (ödsliga resp. folkfyllda platser)? etc.

Trygghetskartan kan utgöra ett bra verktyg för att öka medborgarnas delaktighet i skapandet av ett gott liv och kan användas som ett gediget underlag för stadsplanering.

Resvanor

Resvaneundersökningar på riks- och regional nivå visar att kvinnor och män har olika rörelsemönster i det offentliga rummet. Kvinnor utför fler resor för att hämta/lämna barnen, handla mat och liknande "service-resor". Männen gör fler tjänsteresor och använder bil i högre utsträckning medan kvinnor nyttjar kollektivtrafiken mer.

Inom detta område finns det skäl att tro att mönstren på lokal nivå följer de nationella och regionala men i nuläget saknas denna statistik. Vilken kunskap har kommunen om invånarnas resvanemönster?

Resvanekartan

Jämställdhetskartan - TOJ har utformat en interaktiv funktion kopplad till jämställdhetskartan som erbjuder samarbetskommunerna möjligheten att samla in och analysera data kring invånarnas resvanor, färdmedel och kön/ålder mm. Denna resvanekarta kan utgöra ett bra verktyg för att undersöka hur kvinnor och män rör sig i den egna kommunen, öka medborgarnas delaktighet och kan också användas som ett gediget underlag för stadsplanering.